

«Še nekaj besed bom povedal o revoluciji. Naši domači mislijo mnogo o revoluciji in sicer oni zunaj mej... Zunaj je dosti tepcev in nitel, pa tudi pametnih ljudi. Eden teh pametnih je... general Sarkotič. Koliko je ta človek storil gorja pod komando generala Ludendorfa in koliko ga bo še storil, sam Bog ve... Toda naobrazen človek je in kakor se vidi tudi po osebnosti. Kako ne bi bil pošten, če odkrito brani svojo monarhizem, obenem pa priznava vsaj začasno upravičenost hrvatskega republikanizma. Toda v glavnem je tako nor, oster je ta izraz, kakor je bila vsa naša gospoda do včeraj, mnogi pa tudi še do danes. On misli, da je moja največja napaka ta, da, kakor pravi: »Radije ne gre hitro k cilju».

Toda jaz sem danes v «Domu» napisal: Voda gre, kjer je nižje, človek gre, kjer je bližje, toda samo tedaj, kadar je sam ali kadar je na dobrem konju; kadar pa je z dečo ali z ženo in kadar ima naložen voz, tedaj išče dobro cesto... Pest mladencev, pest oficirjev, pest gosposke, če izgubljajo dan ali ne, more biti odločena na vse. Toda kadar je kdo predstavitelj naroda, magari le za trenutek, kadar je tu narodno zastopstvo, potem se ne dela tako. Kaj je narod v primeru z voze in konji in z vsem, kar je na njih? Mi moremo biti brez vlade tudi deset let, brez domovine niti sekunde. Mi ne moremo in nečemo biti v Makedoniji, ker potem bi postali razbojniki. Mi imamo domovino, v kateri se je samo danes, dne 14. julija, pridelalo na stotine milijonov in teh 14 dni — desetino milijard. To se more obvarovati samo s tako politiko, kakršno vodimo mi. To se more izvršiti samo s tako politiko, ko izvrši ves narod, hladen in brez strahu, revolucijo tedaj, kadar jo hoče. Te pravice za revolucijo nima niti Radić, niti HRSS, temveč samo hrvatski narod.

Sarkotič mi pravi dalje: Pazi Radić, da ne pride do tega, pa da te tvoj narod ne obesi, ker nisi napravil «punitarije». Mi smo s svojim mirom brez strahu. To je prava beseda, mir brez straha je največja sila na svetu.

Kakor so pokazali poznejši dogodki, pa ni bil Radić dovolj jasn, če namenoma ali ne, naj ostane odprto vprašanje. Zato se je odločilo vodstvo HRSS in objavilo komuniké, ki je bil sicer sprejet že 11. julija.

Ta komuniké je v marsičem zanimiv, ker kaže naspote, ki je nastalo med frankovci in Radićevci v vsej ostrošči.

Komuniké nosi alarmanten naslov: Vodstvo HRSS o zaroti proti hrvatskemu narodu. V tem komunikéu se trdi, da je prejel Radić iz Beograda čisto zanesljive podatke, da hoče vlada v sporazumu s Pribečevićem na eni, frankovsko gosposkim izročkom na drugi strani, s skrajnimi sredstvi uničiti hrvatski seljaški pokret. Zadnjih 14 dni da je dobilo vodstvo HRSS za to naravnost neovrgljive dokaze.

V nedeljo, dne 8. julija da so prišli odposlanci Hanao (hrvatski nacionalisti) k Radiću, da ga pozdravijo kot svojega voditelja (pri revolucionarni akciji). Silno so se začudili, ko so doznali, da Radić o tem nič ne ve, da ne ve niti tega, da je v petorici, ki vodi to organizacijo tudi dr. Horvat, podpredsednik HRSS. Po takojšnji preiskavi da je vodstvo HRSS ugotovilo sledeče:

1) «Frankovska gospoda» hodi vedno pogostje k ministrom v Beograd, ima tajne sestanke s Hanao, med katerimi pravi, da je Radić čisto nesposoben, da je njegova seljaška stranka prava nesreča za Hrvatsko in da jo je treba zato uničiti tako, kakor se je to zgodilo s Stamboliškim.

2) Ti zarotniki govorijo, da jim je za to svrha dobra vsaka pomoč, celo ona beograjskih vladodržev, pa čeprav so proti njim bolj kot Radić.

3) To zločinsko postopanje pod Radićevo firmo uspeva, kakor se ta gospoda hvali povsodi. Detaljno te zarote se pa sedaj še ne more objaviti, pač pa opozarja vodstvo vse pristaje na sledeče stvari:

1) Hrvatsko narodno zastopstvo vodi nepomirljivo borbo proti beograjskim vladodržev, da pravico samoopredeljevalne hrvatskega naroda. Toda to borbo vodi brez vsake mržnje do srbskega naroda in po volji hrvatskega seljaštva. To seljaštvo pa v svoji celoti ne niti domače državljanske vojne, kakor tudi ne zunanje. Zato noče nobene krivice in oborožene revolucije, niti najmanj pa take, ki bi jo gosposki hujskači podvzeli; ta namen, da sedejo mesto beograjskih nasilnežev na vrat kmetijskega ljudstva.

2) Vodstvo HRSS je že dovršilo duševno seljaško revolucijo in organizacijo, ki popolnoma usposablja kmetijsko ljudstvo, da brez straha in mržnje vlada sebi.

3) Vsi pristaji Hanao smejo na vas samo, če jim je to dovolil predsednik HRSS. Kdor se predsedniku slepo ne pokori, s tem naj obračunava dolžne vsake organizacije.

4) Vse vezi med HRSS in Hanao so pretrgane in zato izstopa dr. Horvat iz načelstva Hanao.

V 5. in 6. točki pa je apel na delavce in inteligenco, da se priključijo HRSS in da ne gredo med frankovce.

Iz Radićevega govora, še bolj pa iz komunikéa se torej jasno vidi, da je Radić javno proti revoluciji in proti vsaki nasilni rešitvi spora. Mogli bi zato biti mirni.

Toda tu nastaja drugo vprašanje. Ali pa je Radić iskren, ali niso vse njegove obsodbe revolucije samo plašč, ki naj zavede vlado, da bo proti njemu popustljiva, češ Radić je norec, naj se izblebota?

Ali ni ta svoj načrt Radić že razkril v Markovem protokolu, ki ima pravzaprav le eno zahtevo, da ne uporabi vlada proti Radiću sile, temveč da mu pusti vse agitatorje (vile, upravne uradnike na deželi je radićevska) in da tako zmagaja Radić pri prihodnjih volitvah še sijajneje?

Ali ni dal Radić povod k takemu dvomu ravno v svojem govoru z dne 14. 7., ki ga je zaključil takole: «Končno moram povedati še to, da preneha s objavljenjem aprilskega zapisa (Markovega protokola) definitivno vsako pregovornost z Beogradom... Mi izjavljamo, da je samo en izhod in to so nove volitve. Oni pravijo, da jih mi hočemo, da so pa njim nepotrebne. Naj premislijo tole: Kadar mi Hrvatje več ne bomo potrebovali volitev, tedaj ne bo samo konec pregovorov, temveč bo konec vsemu. Zivela republika!»

Kaj si je mislil pri teh Radićevih besedah njegov fanatični pristaja, kaj pa si je pri tem mislil prevadran beograjski politik?

Vs: kaže na to, da je Beograd svoje mnenje že povedal in tudi že prešel k dejanjem.

Z velikovočino je bil v skupščini sprejet novi vojni zakon in orožniki dobe višje plače. Položaj Beograda je s tem znatno okrepjen.

V Zagreb se je povrnil z dovoljenjem vlade emigrant Gagliardi in istočasno imena Zagreb dve veliki aferi. Spionazno in še neko drugo, o kateri pa se noče povedati ničesar. Toda namigavanja se oglašajo, čuje se ime Radić in piše se že odkrito, da doživimo senzacionalen proces, v katerem ne bo nastopil samo Gagliardi, ampak tudi Radić. Gagliardi to sicer taji, istočasno pa daje poročevalcu «Politike» tako določene in Radića kompromitirujoče izjave, da se zde preroke o Radićevi aretaciji zelo verjetne.

Za svojo osebo pa mislim, da vlada zaskrbljena še ne bo segla po tem sredstvu, temveč da bo čakala, da bo polagoma deloval Damoklejev meč, ki je v Gagliardijskem povratku prišel nad mnoge v Zagrebu. Družba z Radićem postane morebiti nevarna in marsikdo se bo odtegnil. Na drugi strani pa večja seljaška demagogija Radića nasprotja med mestom in

deželo, da je celo poulični zagrebški «Slobodni čujmo» napadel odbor «Hrvatske žene», ker ni z metlami napodil Radića s svoje kabine.

Na vsak način pa je Beograd eno že dosegel: enotnost med srbofobi je razbita. In še več! Glas o Radićevi nedolžnosti se širi in je zlasti med delavstvom močna struja, ki spoznava, da je Radić zgubil bitko s tem, da je ostal sredi pota. In da se to nasprotje delavstva na deželi ne opazi bolj, se ima Radić zahvaliti samo terorizmu svojih pajdašev, ki ne dopuščajo nobene nasprotné agitacije. Toda kako bo potem, če poseže vlada vmes in če bo smel agitirati vsak samo radićevac ne?

Silno pa tudi raste spoznanje, da pomaga Radićeva pasivnost samo radikalom in sicer v toliki meri, da ne bi mogel delati Radić za radikale bolje, tudi če bi ga plačali. Vse to slabi Radića, njegov največji sovražnik pa je čas. Zato ni čuda, če zahteva Radić skorajšnje volitve, kajti Radić ve, da je izgubil bitko, če ne pridobi novih mandatov.

Vse to pa seveda ne bo ostalo brez vpliva na Radićeve zaveznike. Celjski sklep SLS so prvi dokaz, da je nastala razpoka med Radićem in SLS. Sarajevski sklep Spahovcev dokazuje, da je tudi tu razpoka neizogibna. In tako je položaj sledeči:

Sila Beograda raste, toda nadaljni potek dogodkov je odvisen od Zagreba. Demagog se upira skrajnosti, njegova masa pa jih hoče. Kdo bo močnejši demagog ali masa? Na vsako eventualnost pa se pripravlja Beograd. Ljubljana se koleba, na odločitev Ljubljane pa čaka Sarajevo. Pa tudi v politiki velja dolednost, zato ni izid boja dvomljiv.

O. P.

Pred konferenco v Sinaji

V rumunskem mestu Sinaji se v kratkem sestanejo zunanji ministri malega sporazuma k skupnemu razpravljanju o vprašanjih, ki se tičejo te zveze. Razni dogodki so pokazali potrebo tega sestanka, da se razbistrijo gotova mnenja a tudi postopanje posameznih članic v vprašanjih, ki so mednarodnega značaja.

Kakor smo že v enem prejšnjih člankov povdarili, je posebno postopanje Rumunije ob bolgarski revoluciji izzvalo čisto upravičeno nevednjo v jugoslovenskih političnih krogih. Na srečo se je bolgarska štrinja dobro razvezala in za sedaj ni strahu, da bi novi bolgarski režim vodil tako politiko, ki bi motila mir na Balkanu. Tudi Bolgarska potrebuje miru, posebno pa nova vlada v Sofiji, ki se mora boriti proti velikim težkotam na zunaj, še več v notranjosti.

Oblik se je torej razprzil in vse se je pomirilo, ostal pa je neprijeten občutek, da se je mala ententa slabo sponela pri prvem važnejšem dogodku. Teža občutka se ni moglo otresti in vsa uradna zatrdila in vladnostni izrazi ententnih diplomatov ne morejo zabrisati nevolje in nezaupnosti napram zvezi, ki v važnih trenutkih ne drži.

Sinajski Bolgarske je zelo poučen. Prvič nam dokazuje, v praksi že nestetokrat dokazano dejstvo, da ne pomagajo še take zveze v slučaju, kjer se križajo interesi med zavezniki. Praksa dokazuje, da če sloni zveza na še tako velikih skupnih interesih, nastane spor pri najmanjših križajočih se interesih.

Mala ententa je nastala iz potrebe varovati nasledstvene države pred madžarskimi in avstrijskimi revanšnimi apetiti in drugič omogočiti uspešno politiko napram velikim zapadnim silam, ki so po vojni tako prevzele po svoji pokroviteljski misli, da je suverenost majhnih držav in narodov resno ogrožena.

Razen teh skupnih interesov pa imajo članice malega sporazuma tudi druge interese, ki ne le niso skupni, ampak se naravnost križajo. O teh interesih bomo spodaj obširneje razpravljali. Gre torej za to, ali je mogoče kompromis med skupnimi in ne skupnimi interesi. Najti je treba neko zlato sredino, treba pa je tudi pri vseh onih, ki tvorijo zvezo, da so pripravljeni žrtvovati nekaj od onih drugih interesov na račun skupnosti. Brez žrtvovanja ni mogoča nobena trajna zveza. Razpravljanje o križajočih se interesih nam bo vsaj deloma pojasnilo; ali je mogoča trajna zveza sedanje male entente in kje so nevarnosti za njen obstoj.

Najobčutnejša nasprotovanja nastajajo in bodo v prihodnosti še bolj izrazita ona, ki se tičejo razmerja do Rusije.

Ogledimo si to razmerje od države do države. Čehoslovaka je industrialna država. Svoje industrijske izdelke more izvažati v dežele, kjer ni industrija razvita in ki so po večini agrarne. V tem oziru se lepo izpopolnjuje gospodarska zveza med Čehoslovako in med Jugoslavijo in Rumunijo, ki sta agrarni deželi. Toda Čehoslovaka rabi še več trgov za izvoz svojih industrialnih izdelkov. In ta dežela je kot naša velika Rusija. Torej silijo Čehi gospodarski interesi, da pridejo enkrat do normalnih odnosov s sedanjo Rusijo, da se vzpostavijo trgovske zveze med obema državama, kar bi bilo v obojestransko korist.

Zemljepisna lega čehoslovake države je kaj neugodna. Dolg in razmeroma ozek pas te zemlje leži obdan od Nemcev in Madžarov pri vratih Rusije. Vsak državnik, ki vodi narod, mora misliti tudi na bolj oddaljeno prihodnost. Na jugu in zapadu in deloma tudi na severu je Češka ogrožena po Nemcih in Madžarih. Ogrožena, pravimo. Zakaj nihče ni takor naiven, da bi verjel v dobre namene Nemcev in Madžarov. Eni in drugi so se le prisiljeni vdali v novi položaj in pri prvi priliki, ki se jim bo nudila, bodo padli po Čehoslovaki, da jo uničijo. To dokazuje tudi razmerje, ki vlada med manjšinami napram državi. Posebno Nemci na Češkem so odkriti nasprotniki države, in bodo potem oni absolutni gospodarji tudi nad češkim narodom, kakor so bili do nedavna. Če pomislimo dalje, da meji Čehoslovaka na Nemtijo, tedaj se mora vsadko zavedati nevarnosti, ki preti Čehom od tisoletnega sovražnika. Plemeniti boj med obema narodoma ni še dobojevan, o tem ni nobenega dvoma.

Položaj je sicer danes za Nemce neugoden. Tudi mi mislimo na to, da bodo Francozi dali tako kralju orožje iz rok, ampak bodo z vsemi silami tiščali k tlom Nemce ter skušali preprečiti, da v kralju vsaki poskus Nemcev, da bi se dvignili in postali nevarni svojim nenemskim sosedom. Toda kakor rečeno, treba je gledati v prihodnost ter že vnaprej biti pripravljeni na vse možnosti.

Francoška pomoč pa je dvomljiva, tudi premajhna in ni trajna. Saj opazimo, kako se vrši polagoma a gotovo nova grupacija političnih sil v Evropi. Utegne se zgoditi, da bodo Francozi osamljeni in prešibki, ko pride čas novih sporov.

Najnaravnejši zaveznik, magari zaščitnik Čehoslovake je in ostane vendarle Rusija. Prištevimo k vsem tem razlogom še čustveni moment, tedaj je jasno, da ne more Čehoslovaka voditi protiruske politike, ker bi to pomenilo njen samomor. Sedanje nesrečne ruske razmere se bodo gotovo in v najkrajšem času zboljšale in tedaj bo tudi sedanja Rusija posvečala zopet večjo pažnjo zunanjemu svetu in Slovanstvu posebej.

Jugoslavija je mlada država, ki se mora boriti z neznanjskimi težavami v notranjosti in zunanosti. Notranje politične razprtije, pomankljiva uprava in razlike kulturnega značaja slabe državo politično in gospodarsko. In vendar ima ta država vse pogoje za najsijajnejšo bodočnost. Ta vstajajoča nova slovanska sila na Balkanu vzbuja pri sosedih odpor, deloma bojažen. Odtod zbiranje nasprotnikov, ki bi radi še pred razvitkom razkosali porajajoči se državni organizem.

Narodno osvobodjenje Jugoslovancov je v prejšnji meri zaslug velike Rusije. Balkanski Slovani ne bodo nikoli pozabili, kaj vse je zanje storila Rusija in kakšno važno vlogo zaščitnika Jugoslovencov je igrala v dobi carizma. Dejansko je tudi ruski narod krivalec za svobodo Jugoslovencov. Danes se je Rusija odtujila svojemu nekdanjemu poklicu slovanskega zaščitnika. Temu pa se ni čuditi. Revolucija se je izvršila v znamenju internacionalizma proti narodnostim in državnim imperializmom zapadne Evrope. Dalje je Rusija prestala dolgo in krvavo meščansko vojno. In te meščanske vojne so se udeležile tudi razne slovanske čete, s čimer so prišli neruski Slovani v slabo luč v Rusiji. To se je godilo le malo časa in mimogrede, vendar pa je pustilo v Rusiji slab vtis. Francoški prijatelji Jugoslavije vodijo še danes Rusiji sovražno politiko. Če upoštevamo vse te okoliščine, tedaj vidimo, da so le politični vzroki, ki so do sedaj branili zblizanje med Rusijo in Jugoslavijo. Ker pa sicer ni med Jugoslovani in Rusi prav nikakih teritorialnih ne gospodarskih sporov in jih tudi ne more biti, je jasno, da so tudi sedanje politične razmere nekaj začasnega.

Politični krogi v Jugoslaviji so pričeli uvidevati potrebo zblizanja z Rusijo. Govorijo se, da bo jugoslovenski predstavnik na sinajski konferenci sprožil tudi vprašanje o vzpostavitvi gospodarskih in diplomatskih odnosov s sovjetsko Rusijo. V tem pogledu so se že vršili medsebojni razgovori med Beogradom in Rusijo. Gotovo je, da ni v interesu Jugoslavije vzdržati še naprej dosedanje razmere napram Rusiji.

Bolgarski dogodki so pač dovolj jasno pokazali, koliko se more Jugoslavija zanašati na Rumunijo, ki je v tako delikatnem momentu pustila belgrajsko vlado na cedilu ter sledila Bratianovi protislovanski politiki. Tudi dinastični motivi so igrali veliko vlogo. Strah pred nemškimi dinastijami ni prazen. Delovanje nemških princ in knezov na Balkanu je dobro poznano vsem Jugoslovencem.

Rumunija je v vojni največ profitirala. Ni podedovala samo avstro-ogrskih dežel in zopet pobrala Debrudzo, ampak se je zapirala globoko tja v osrčje naroda in ruske zemlje. Izgubila Besarabie ne bo Rusija nikoli preobela. To dobro vedo rumunski politični krogi. Zato išče Rumunija oporo proti Rusiji. V Jugoslaviji in v Čehoslovaki je gotovo ne bo našla. Da bi šli ledaj jugoslovenski in čehoslovanski polki zaradi Besarabije proti Rusom, tega ne bo nihče pričakoval. Pač pa bo dobila Rumunija v Poljski hvaležnega protiruskega zaveznika. In v tej točki se bodo vedno ločili zavezniki male entente, tudi če pristopi kot četrti zaveznik Poljska.

Politika Poljske je protinemška in protiruska. Protinemška je in bo, ker bodo Nemci vedno postrani gledali poljskega sosedu in ker ne bodo mogli pozabiti na dežele, ki so jih morali izročiti poljski državi. Teško si je misliti, da pride kdaj do resničnega sporazuma med Poljsko in Rusijo. Prehudo so Poljski odčepnili rusko zemljo, preveč se bratijo z ruskimi sovražniki in iščejo zveze proti Rusiji. In nedavno smo slišali govor nekega poljskega politika o potrebi ekspanzije Poljakov. Ta ekspanzija se mora vršiti proti vzhodu. Poljska je postavljena med dva najmočnejša naroda. Njena politika gre za to, da si v obeh sosedih ustvari večna sovražnika. Seveda je vprašanje, koliko je vredno njeno življenje. Kateri resnični poljski rodoljub more gledati z veseljem v bodočnost pod temi pogoji? Ali ne obstoja nevarnost, da bo v kakem prihodnjem sporu Poljska pomendrana in zbrisana s površja zemlje za vedno?

Vsekakor se bo v Sinaji govorilo tudi o vstopu Poljske v mali sporazum. S kakšnim uspehom, bomo videli v kratkem. Naj bodo sklepi te konference taki ali taki, Rusija bo razhodna točka teh sogodbenikov. Resničnost je taka in ne morejo je odpraviti nikake prisilne in konvencionalne zveze.

Rolaki! Ne zabite na Šolsko društvo!

Nova ruska ustava

Dne 4. ulija 1923. se je odigral v Moskvi dogodek velike zgodovinske važnosti. Skoro nepoznano je šlo to pomembno dejstvo mimo nas in vendar se je izvršil ta dan tam globoko v Rusiji čin, s katerim je bila Evropa postavljena v mednarodnopravnem pogledu pred nov položaj. Dne 4. julija t. l. je odobrila vsruski izvr. odbor novo rusko ustavo, ki zopet vzpostavlja politično enotnost Rusije.

Kakor znano, je bila ena najusodnejših posledic ruske boljševske revolucije ravno politično razkosanje t e ogromne slovanske države. Predvsem so se odcepili od Rusije njeni obrobni deli, kjer so nastale nove neodvisne «demokratske» države Finska, Estonka, Letiška, Litva in Poljska, medtem ko si je istočasno prisvojila Romunska Besarabijo. Tudi Kavkaz se je bil popolnoma odcepil od Moskve in tudi tam se je ustanovilo nekoliko «demokratskih» držav (Gruzija, Armenija i. dr.). Na daljnem vzhodu pa se je obrazovala Daljnovzhodna republika, ki so jo deloma zasedli Japonci. Nova revolucijska sovjetska vlada, ki se je nastanila takoj v začetku v Moskvi, je bila tako na svojem lastnem ozemlju politično popolnoma blokirana, področje sovjetske oblasti se je naglo ozilo in bilo je hipov, ko se je zdelo, da je sovjetski vladi končno odzvonilo. Položaj se je izpremenil še le tedaj, ko so sovjetske čete zmagale v državljanski vojni in ko je vsled tega prevladalo v Evropi prepričanje, da se z vojaškim posredovanjem sovjetska vladavina samo krepí. Od tedaj se je začelo naglo tiščenje ruskega ozemlja in sovjetska oblast se je z isto naglico širila in utrjevala. Rdeča armada je zopet zasedla zakavkasko republiko in uvedla tudi tam sovjetski režim. Končno so morali tudi Japonci zapustiti ozemlje Daljnovzhodne republike.

Vse rusko ozemlje je bilo tako prosto od tujega jarma in je prišlo pod sovjetsko oblast. Toda edina vez, ki je spajala posamezne dele sovjetske republike, je bil sovjetski režim. Pravili političnih vezi, ki bi združevale Rusijo v eno organsko enoto, ni bilo. Prvotna ustava je popolnoma abstrahirala od države in je proglasila svobodo za vse ruske narode, da se lahko ali priključijo Rusiji ali pa proglase svojo neodvisnost. Iz te svobode so se porodile na ruskem sovjetskem ozemlju štiri v pravem oziru neodvisne sovjetske države: ruska socialistična federativna sovjetska republika (RSFSR), ukrajinska socialistična sovjetska republika (USSR), beloruska socialistična sovjetska republika (BSSR) in zakavkaska socialistična federativna sovjetska republika (ZSFSR). Federativni sta torej Rusija (Velikorusija) in Zakavkazje. Na ozemlju ruske federacije se nahaja 18 avtonomnih dežel, katerih meje so bile določene s posebnimi odloki vsruskega izvršilnega odbora, in sicer se te avtonomne dežele krijejo v vseh slučajih z ozemlji posameznih narodnosti, ki prebivajo v ruski federaciji. Zakavkasko federacijo sestavljajo republike Gruzija, Armenija, in Azerbejdžan poleg par avtonomnih narodnih okrožij, ki so bila ustanovljena na ozemlju tudi te sovjetske zveze v zaščito nekaterih manjših narodnosti. Beloruska in ukrajinska sovjetska republika pa nista federativni, temveč enotni.

Kakor že omenjeno, so bile omenjene štiri ruske republike politično popolnoma neodvisne in vezal jih je le sovjetski režim. Duševno vodstvo je bilo v rokah Moskve, ki je nastopala kot ruska sovjetska vlada v svojem imenu in v imenu svojih zaveznikov, ki so bile ostale tri sovjetske republike Ukrajina, Belorusija in Zakavkazje. Da so bile te republike popolnoma neodvisne ena od druge, dokazuje zelo lepo n. pr. dejstvo, da so imele Rusija, Ukrajina in zakavkaska Gruzija v Berlinu vsaka svojega diplomatskega zastopnika. Tak položaj so nasprotniki Rusije spretno izkoriščali proti njej sami; tako n. pr. na genovski konferenci, kjer je japonski zastopnik odločno oporekal

Cičerinu pravico, da bi smel govoriti tudi v imenu Daljnovzhodne republike, ker do je ta poslednja neodvisna država.

V tej zmešnjavi glede mednarodnega položaja Rusije in njenih delov je iskati glavni vzrok temu, da je doživela Rusija v zadnjem času mnogo občutnih diplomatskih porazov. Zato je naravno, da je prevladalo v vodilnih krogih ruske politike prepričanje, da so potrebne sovjetski državi tesnejše vezi, ki bi ji omogočevale v bodočnosti enotnejši nastop. Na shodu X. sovjetskega shoda je bila sklenjena dne 30. decembra 1922. resolucija, da se imajo dosedanje neodvisne sovjetske republike združiti v enotno zvezo. Pol leta pozneje — 4. julija 1923. — je bil tozadevni predlog sprejet in potrjen tudi na zborovanju vsruskega izvršilnega odbora in je stopil takoj v veljavo.

Ta nova ruska ustava, ki je nekakša zvezna pogodba, določa, da bodo tvorile gorimenjene štiri sovjetske republike enotno politično tvorbo, katere se bo uradno imenovala «Sovjuz socialističeskih sovjetskih republik» (SSSR). Najvišja zakonodajna institucija bo vsakoletni zvezni zbor, na katerega bodo pošiljali svoje zastopnike meščanski in gubernijski sovjeti. V razdobju med dvema zasedanjema zveznega zbora bo pripadala vrhovni oblast v državi osrednjemu izvršilnemu odboru, ki pa ne bo več enoten kakor do sedaj, temveč bo sestavljen iz dveh zborov: iz zveznega sovjeta in narodnostnega sovjeta. Zvezni sovjec se bo volil na shodu sovjetrov, Rusija bo pošiljala vanj 270, Ukrajina 68, Zakavkazje 26 in Belorusija 7 zastopnikov. Narodnostni sovjec je nekakši ožji odbor Zvez. sovjeta in bo sestavljen iz odposlancev zveznih republik in narodnih avtonomnih dežel. Vsaka zvezna ali avtonomna republika pošlje vanj po 5 odposlancev, vsak avtonomni okraj ali komunna pa po 1. Odposlanci se volijo na narodni podlagi. Ker je n. pr. prebivalstvo v ruski sovjetski republiki mešano, se sestanejo člani zveznega sovjeta v ta namen ki posebni seji in izvolijo na njej kot Rusi svoje odposlance v narodnostni sovjec. Zastopniki drugih narodnosti postopajo na isti način.

Oba sojeta — zvezni in narodnostni — izvolijo nato na skupni seji zvezni sovjec narodnih komisarjev. Vse druge seje imata ločeno vsake zase. Vsak odlok, ki naj ima pravno veljavo, mora biti potrjen od obeh sovjetrov. Ako nastane nesoglasje, se prepusti odločitev zveznemu shodu sovjetrov. Zvezni in narodni sovjec ima vsak svoje predsedstvo, ki je sestavljeno iz 7 članov, ki pa nimajo pravice do zakonodajne iniciative, temveč le vodijo opravila svojih sovjetrov. V razdobju med dvema zasedanjema osrednjega izvršilnega odbora opravljajo posle enotno in skupno predsedstvo tega odbora. Sestavljajo ga člani predsedstev obeh sovjetrov — zveznega in narodnega — in še 7 članov, ki jih izvolita oba sojeta na skupni seji, tako da šteje predsedstvo osrednjega izvršilnega odbora 21 članov. To predsedstvo je v omejenem razdobju najvišji vladni organ. Zvezni sovjec narodnih komisarjev šteje poleg predsednika in njegovega namestnika 10 članov, ki so na čelu komisariatov, kateri so skupni vsej sovjetski zvezi. Te skupne zadeve so: zunanja politika, armada in mornarica, zunanja trgovina, promet, pošta in brzojav, delavsko-kmetško nadzorstvo, javna dela, prehrana, finance in narodno gospodarstvo. Vse druge zadeve spadajo v kompetenco sovjetrov ljudskih komisarjev posameznih zveznih držav in avtonomnih ozemelj.

Nova sovjetska zveza bo imela enoten gib: srp in kladivo, v ozadju zemeljska obla s klasjem in okoli napis: «Proletarci vseh dežel, združite se! (v ruskem, ukrajinskem, beloruskem, gruzinskem, armenškem in turškem jeziku). Po razlagi tajnika osrednjega izvršilnega odbora ne pomeni zemeljska obla na tem grbu, da je Rusija sovražno razpoložena napram ostalemu svetu; nasprotno — Rusija prepušča proletarijatu posameznih držav, da izvojuje zmagam sam z državljansko vojno in se potem priključi k sovjetski zvezi.

DNEVNE VESTI

Predlog posl. Wilfana glede volilnih okrožij

Poročali smo že, da je naš poslanec dr. Wilfan stavil dne 18. t. m. v rimski zbornici predlog, naj se volilni okrožji Juljske Krajine in Beneške izpremenita na način, da bo drugorodnim manjšinam zagotovljeno efektivno parlamentarno zastopstvo. Danes prinašamo predlog in njegovo obširno utemeljevanje po stenografskem zapisniku. Naše ljudstvo se enodušno pridružuje temu odločnemu protestu proti nezadovoljni krivici, ki jo bo izvršila vlada nad drugorodnimi manjšinami, predvsem nad našim slovanskim narodom v Juljski Krajini. Dasi je naš glas, ki ga je povzdignil v našem imenu posl. Wilfan pred zastopniki italijanskega naroda, ostal brezuspešen, naj bo vladi povedano, da se naše ljudstvo zaveda tega najnovejšega nasilja, da ga boli in da vzbuja v njem ogorčenje.

Poslanec Wilfan je izjavil: Predsednik: Posl. Wilfan ima besedo glede premenjalnega predloga poslanca Ciriari.

Wilfan: Nikakor ne nameravam dolgočasti zbornice s tem, da bi se tudi jaz spustil v razpravo, ki je nastala prej med posl. Suvichem in drugimi glede vprašanja imena in deželne (regionalne) edinstva ali edinstva Juljske Benečije in Furlanije. Dovoljujem si samo povdariti, da se določitev volilnih okrožij toliko Benečske (Veneto) kotlikor Juljske Benečije tiče tudi čisto posebnega položaja drugorodnih

manjšin, bodisi nemških bodisi slovanskih ki bodo s to razdelitvijo popolnoma zdušene. Morda je to tudi bil namen vlade (šum na desnici), ali mislim, da gotovo ni v korist države.

Italija si je iz potreb, ki so bile priznane z mirovnimi pogodbami, priklopila drugorodne manjšine. Seveda morajo te manjšine sprejeti izvršeni čin in ne morejo zahtevati zase popolnoma privilegirane položaja, in jaz razumem s stališča italijanskega državljanca, kakšno so za mnogi čutili prisiljene, nasprotovati zahtevam avtonomij, ki se je o njih zdelo, da stremijo po uveljavitvi držav v državi. Vendar pa, z druge strani, po tej lojalni predpostavki, mislim, da je v korist sožitju državljanov različnega rodu v isti državi, da se manjšinam zagotovi minimum slobode in avtonomije, ne v političnem pomenu, nego v pomenu možnosti razvijanja svojega posebnega življenja v harmoniji z interesi države in z interesi ostalega prebivalstva dežele, kjer živijo. Zato menim, da bi se razpredelnica (volilnih okrožij) morala še enkrat preštudirati toliko glede Benečske, v katero se vključuje Trentska pokrajina, ki obsega tudi Gorenjo Poadižo, kolikor glede Juljske Benečije, v kateri se nahajajo baš tržaška, pulska, videmska in zadrška pokrajina z drugorodnimi manjšinami, na način, da se tem manjšinam zagotovi parlamentarno zastopstvo, ki bo seveda v prvi vrsti odgovarjalo njihovemu številu, a bo na vsak način takšno, da bo parlamentarno učinkovito: ne takšno, to se razume, da bi moglo pritiskati na sklepe zbornice, kar je izključeno. nemo da

zamore biti sploh efektivno. S predlagano razdelitvijo pa bodo manjšine pripravljene do tega, da bodo imele kvečjemu enega ali dva poslance, kar je v fizičnem oziru jemlje možnost resničnega zastopstva.

Moram opomniti drugo stvar in sicer, da so se meje trentske in nadalje tržaške, pulske in videmske pokrajine določile potomo vladne odredbe, brez privolitve prebivalstva in v škodo in naravnost osramočenje avtonomije, ki so se bile obljubile in zajamčile njihovemu prebivalstvu. Zato povdarjam, da mora moje glasovanje v tem oziru, v kateremkoli zmislu, imeti predvsem pomen protesta proti postopanju vlade (medklici na skrajni desnici).

Zaključujem torej, ker ne morem postaviti bolj konkretnih predlogov, (zakaj vidim, da pokrajina obsega danes del ozemlja, ki bi morala pripadati Julijski Benečiji v ožjem zmislu), da ne morem drugega zahtevati, nego da se vprašanje podvrže novemu študiju s strani komisije.

Posl. Wilfan proti nezakonitemu postopanju registerskih uradov

Rad bi nezakonitega postopanja vlade, ki ni poskrbela za to, da bi se mogla izvrševati pri novem registerskem uradu v Trstu registracija spisov tudi v našem jeziku, je posl. Wilfan vložil na seji poslancev zbornice 20. t. m. vprašanje (interrogazione) na finančnega ministra z zahtevom pismenega odgovora ter interpelacijo na ministrskega predsednika. Vprašanje na finančnega ministra glasi, ali hoče nemudoma ukrepati, da se bodo pri registerskem uradu v Trstu spisi v našem jeziku lahko registrirali brez potrebe prevoda, ker bi se sicer obrežuspešila pravica do rabe svojega jezika v privatnih, trgovinskih in drugih poslih za vse tisto število naših prebivalstev, ki v samem Trstu tvorijo znatno manjšino, živi kompaktno v okolici mesta in v velikem delu pokrajine in mora moči slobodno rabiti svoj jezik posebno v Trstu kot središču cele dežele, ki šteje več kot pol milijona naših.

Glede interpelacije na ministrskega predsednika, katere se tiče razlogov in namenov vladnega postopanja glede kulturnih pravic in interesov našega ljudstva sploh, je posl. Wilfan, kakor se nam poroča iz Rima, zahteval, da se postavi na dnevni red jutrišnje, ponedeljske seje, (ker so ponedeljkovi dnevi določeni) in bo o tem že odločeno, še predno pridejo te vrstice našim bralcem v roke. Zelo je dvomljivo, da bi vlada privolila v takojšnjo razpravo.

In zopet amok

Poslanec Šček Virgilij je poslal »Goriški Straži« in »Malemu listu« pismo, v katerem se zaganja kakor stekel pes v poslanca dra. Willana. Ščeku Virgiliju ne zamerimo, ker on ima nesrečno amokaško bolezen in ne more pač drugače, zamerimo pa ljudem, ki nesrečnega amokača spuščajo, nas dajajo orojce tiska v roko in mu omogočajo, da napreje besni proti dra. Willanu, temu najzadnejšemu in najposlednejšemu možu, kar jih imamo juljski Slovenci v svoji sredi.

Predno se nekoliko pobavimo z omenjenim pismom, naj nam čitatelji dovolijo, da jim podamo predzgodovino tega pisma, kakor smo jo doznali iz ust samega Ščeka Virgilija. Zanimiva je ta zgodovina, predvsem pa značilna. V zadnjih dneh so se v Rimu poslanci Wilfan, Stanger in Šček Virgilij večkrat znašli skupaj. Pri nekem takem sestanku, ko so sedeli vsak na svoji stolici — Šček Virgilij na sredini —, je dobričina dra. Stanger omenil tudi spor med ostalima dvema poslancema ter izrazil željo, da bi se ta spor poravnal. Beseda dra. Stangerja je padla na rodovitna tla in med Wilfanom in Ščekom Virgilijem je prišlo do popolnega sporazuma, predvsem je bilo tudi dogovorjeno, da se nikakršen spor ne bo več zanašal v javnost in da se bo doseženi sporazum, čim se poslanci vrnejo, doma spopolnil. Prvo, kar je po tem sporazumu storil Šček Virgilij, je bilo to, da je oddal omenjeno pismo, v katerem napada dra. Willana tako, kakor sploh se ni nikogar napadel. Ponavljamo, vso to zgodovino vemo iz ust samega Ščeka Virgilija in vemo tudi, da je sedaj, ko je uvidel, kaj je zopet »na-amokačil«, v hudi zadregi radi zamere, ki so nastala pri tistih, ki vedo za rimski sporazum. Mi, ki vemo tudi za ta sporazum in ki smo, hvala Bogu, še normalni, smo koj v začetku izjavili, da ne zamerimo.

V večkrat omenjenem pismu je Šček Virgilij zopet zmoli v svoj domači politični očenaš, čeravno se je Wilfan, kateremu »odgovorja«, bavil le s vprašanjem idrijske gimnazije. Prvo je — seveda — izmenjava denarja. Šček Virgilij ponavlja genovsko epizodo, češ, dr. Wilfan je zavozil izmenjavo denarja, kar ni šel v Genovo. Ta zadeva se je že dovolj razpravljala in razjasnila in bi zabredli v »ščekanje«, če bi hoteli vso stvar še enkrat ponavljati. Ravno tako bi mi lahko očitali Ščeku Virgiliju, da je on prej zavozil izmenjavo denarja, ko je odposlanstvo, katero je bilo v tej zadevi pred genovsko konferenco v Rimu, naravnost sabotal in se temu odposlanstvu, ki ga je čakalo in iskalo, skrivaj, mesto da ga bi bil spremljal, kakor je obljubil, na merodajna mesta. Zakaj tako postopanje? Šček Virgilij, kateri vedno kriči in besni, da se je za zamenjavo denarja premalo storilo, pa se namenoma izogne lahki prički, ko bi sam lahko nekaj storil v tej stvari, da, celo prizna, da je tedaj pisal g. župniku Hušo-tu, ki je bil član omenjenega odposlanstva, da je vsak korak zamen, naj stvar pusti, da prištedi čas in denar! Ne bi zadeli daleč v stran, če trdimo, da je Šček Virgilij sabotal odposlanstvo radi tega, ker je bilo Wilfanovo!

Šček Virgilij se nato bavi z Narodnim svetom, češ, Tržačani so krivi, da do danes nimamo Narodnega sveta. Šček Virgilij vendar ve, da so se na podlagi dogovorjenih, sklenjenih in sprejetih pravil, v katerih ni bila nikakoli določba, da poslanci ne smejo biti člani Narodnega sveta, izvolili v Narodni svet sledeči moze: Za Trst: Dr. Wilfan, dr. Čok; za letro: dr. Vratović, dr. Brajša; za Goriško: Ign. Krizman, dr. Bitezničnik in dr. Besednjak. In ko je bilo vse to gotovo in bi Narodni svet lahko začel poslovati, so prišli Goričani, Ščekovi »priatelji«, kakor jih on imenuje, ter izjavili, da ne bodo sodelovali pri Narodnem svetu, če bo kak član poslanec. Ta »poslanec« je treba citati: Wilfan in vsa gonja proti »poslancem« v Narodnem svetu se je vpriporila le radi tega, ker je Wilfan ta poslanec in ker Wilfan — s polno pravico — prvi uživa zaupanje Tržačanov in vseh, ki ga poznajo. Kdo je torej kriv, da Narodni svet ne posluje? — Končno se obrača Šček Virgilij naravnost proti dra. Willanu, temu očita, poleg drugega, da je bilo njegovo »delovanje« v mnogih rečeh škodljivo in kvarno za našo ljudstvo. Iz besed Ščeka Virgilija se da razbrati, da on smatra za koristno edino, če poslanec noč in dan, mesec za mesecem kilometri po deželi. Vsak po svoje. Ne glede na to, da je posl. Wilfan v vseh važnih momentih stopil pred svoje volilce, je gotova in priznana stvar, da je posl. Wilfan z enim samim svojim nastopom več koristil naši stvari, nego vsi tisoči kilometrov, katere je Šček Virgilij premeril za časa svojega poslančevanja. Ne gre samo za količino, gre tudi za — kvaliteto dela.

Pogreb polkovnika Vukasovića. Naš goriški rojak polkovnik Janko Vukasović-Stibelj, ki je umrl dne 13. t. m. v garnizijski bolnišnici v Ljubljani, je nastopil pretekli petek svoje zadnje pot. Žalni sprevod je šel od garnizijske bolnišnice do glavnega kolodvora, kjer je bila kresta položena na mrtvaški vagon, da se odpelje v polkovnikov rojstni kraj Vrtovin pri Ajdovščini. Armada, dobrovoljci in Sokoli so tvorili temu idealnemu borcu za svobodo svojega naroda častno spremstvo.

Kondukt je vodil pravoslavni prota Dimitrije Janković. Po izvršenih žalnih obredih v mrtvašnici garnizijske bolnice, pred katero je stalo 8 podčastnikov z golimi sabljami, je Zveza pevskih zborov zapela Pavčičevo »Nagrobno pesem«, nakar se je takoj razvil žalni sprevod, ki ga je otvoril oddelek Sokolov s starčinstvom JSS in zastavo ljubljanskega Sokola na čelu. Za godbo dravske divizije pod vodstvom kapelnika dr. Čerina, ki je svirala na vsej poti tuborne žalostinke, je koralala častna stotinja vojaštva z nosilcem 17 vojnih odlikovanih pokojnika, nato pa jugoslovanski dobrovoljci iz svetovne vojne, akademski društva in pevci. Ob mrtvaškem vozu je koralala častna vojaška straža, za kredo pokojnika vдова in sorodniki, nato oficirski zbor pod vodstvom divizionarja, polkovnika Vuckovića in številni civilni udeleženci. Pokrajinsko upravo je zastopal dr. svetnik dr. Stare, župana magistratni ravnatelj dr. Zarnik. Pogreba se je udeležil tudi vojni ataše čehoslovanske generalnega konzulata v Ljubljani in v znatnem številu zlasti Primorci in narodno žensstvo. Sprevod je zaključil oddelek vojaštva. Na glavnem kolodvoru so preselili kredo sami višji oficirji pred mrtvaški vagon, kjer se je vršilo zadnje slovo. Po molitvah so zadoneli zvoki tuborne »Vigrede«, nakar se je imenoma dobrovoljcev poslovi od pokojnika inženir Fedor Slajmer, v imenu Sokolstva pa starosta J. S. S. — Rezka vojaška salva je nato zadonela. Bil je to zadnji pozdrav armade svojemu junaškemu članu.

»Elementarnim načelom pravičnosti« odgovarja — tako trdi tiskovni urad prefekture v Bocu z vsrnostjo, ne da bi bilo črnilo zardelo od zadreg — odredba, da se v dvajsetih nemških občinah ob zgornji Adizi z začetkom školskega leta 1923—1924 nemške šole nadomestijo z italijanskimi. Zanimivo pa je, da si ta objava ne upa tajiti, da ne bi bile občine nemške in le z neznanimi italijanskimi manjšinami. Pač pa trdi, da so bile nekdanje italijanske in zato da odgovarja le »elementarnim načelom pravičnosti«, če se zopet prikladijo za italijanstvo. Da bi ubili resničnost sodobnega in prošlega življenja, se bi borci za »elementarna načela pravičnosti« zatekajo k polvarjanju zgodovine. Večstoletna zgodovina dokazuje nemški značaj onega ozemlja. Gospodje pa si mislijo: če že nepotvorjena zgodovina ne govori za nas, pa ji podtaknimo nekaj, kar bo govorilo za naše namere! Kaj pa bi rekli ti gospodje, če bi n. pr. mi — in to na podlagi resnične zgodovine — ugotovili, da je bila Gorica v svojih začetkih čisto slovenski kraj — priča za to so ime kraja in raznih trgov in ulic (Gorica, Travnik), ki so bila tudi uradno v veljavi do podkonec minulega stoletja — in če bi na podlagi tega resničnega in neoporečnega zgodovinskega dejstva zahtevali naj se Gorica zopet povrne Slovincem, ker bi to (tudi po njihovi logiki) odgovarjalo elementarnim načelom pravičnosti? Ves italijanski tisk bi zagnal huronski smeh. Kaj bi rekli gospodje, če bi Idričani zahtevali, naj se tamonje šolstvo povrne Nemcem, ker je zgodovinska resnica, da je bilo to šolstvo nemško še pred nekoliko desetletji? Ali bi se v tem slučaju se ogrevali za zgodovino? Morda tudi! Ali — za potvorenje! Saj je dejstvo, da so začetkom zasedbe govorili celo, da so prebivalci ložaski, okraja — Italijani, češ: »Kaj je avstrijska vladavina — besede nekega odličnega funkcionarja — napravila iz tega uboga prebivalstva, ko niti stari ljudje ne znajo več italijanski!« Na podlagi take — zgodovine bi mogli tudi zahtevati, naj se ložaski okraj povrne italijanstvu, ker bi to odgovarjalo »elementarnim načelom pravičnosti!« Gospodje naj bi rajše spoštovali to, kar je v resnici, naj bi se ne dotikali manjšinskih občin in šol! Potem bi v resnici odgovarjali elementarnim načelom pravičnosti! Pravičnost je vzvišen pojem! Treba ga je praktično izvajati, tudi ko gre za pravice manjšin!

Hajduk Veljko in Matija Gubec. »Vi ste narod hajduka Veljka, mi pa smo narod muckar Matije Gubca!« — tako je rekel Stipe Radić v svojem zadnjem govoru na naslov Srbov. Hotel je s tem — duhovito označiti razliko med Hrvatji in Srbi, — ki da tvorijo dva sveta — ali resničneje rečeno: etnografski in izjavitelji Srbe. »Istarska Rijet« pa podaja Radiću to-le lekcijo: Hajduk Veljko je junak iz prve srbske vstaje, ki je leta 1813. poginil v borbi s Turki za svojo Krajino (pri Negotini). Dal je svoje življenje za svobodo

svojega naroda, pomagal je pri ustvarjanju nove epohe, državne samostalnosti srbske. Matija Gubec pa je bil vodja lokalnega kmetijskega punta proti domači gospodi, kakor jih je bilo v oni borbi, pred tremi stoletji, povsod po Evropi. Matija Gubec predstavlja silno epizodo v zgodovini naroda, ki ni bila kaj izrecno tipična, niti ni pomnila kako epohe. Trpljenje Zrinjskega in Frankopana pa tvori epoho ter ima splošen evropski značaj. Tu pa je Radić proti hajduku Veljku naglasil Matijo Gubca kot nekako karakteristično nasprotstvo. V stvari — kar se diče načina borbe — sta bila vsaša. Eden se je boril proti Turkom, drugi pa proti hrvatskim velikašem. Oba sta plačala to borbo s svojo glavjo. V čem je torej razlika? Ne vidimo druge nego to, da je imel Veljko pridevek »hajduk«, a to je »vstaš«. Gubec pa je »muckar«. Tu na razpadi ima beseda »hajduk« grši pomen. Radićevi poslušalci, ki so — kakor pravi poročilo — temu burno poskakali, so očitno mislili, da je bil ta hajduk Veljko nekak srbski Paskijević (nesrečen mladič, ki je sedaj v zaporu radi večkratnega umora), dočim vidijo okoli glave Matije Gubca gloriole mučeništva. Tako neresno, nedostojno tudi navednega političarja, razpravlja vrhovni vodja težka nacionalna vprašanja.

Zakavala. Franciška, vdova po pok. Vincencu Pipanu na Opčinah, se iskreno zahvaljuje za podeljeno ji pomoč gg. inženirju Frederiku Nemcu s Proseka, Antoniju Mazzari na Opčinah, Urbanu Mamiloviću v Trstu, Karlu Simončiču, trgovcu na Opčinah in vsem costarjem. Bog poplačaj tem dobrim dušam!

Vodstvo otroškega vrtca na Vrdelci se najsrčneje zahvaljuje sledečim gospodom: St. Godina, ker nam je preskrbel brezplačno stolice in daroval 2 kg. biskotov, Ivanu Minussi-ju, ker nam je odstopil dvorano brezplačno. J. Tomincu za darovane biskote, V. Zadrniku za posojene stolice, Franu Prelcu, Josipu Godini in Josipu Sili za vzdrževanje reda; Cargu in g. Resovi, ker so pomagali pri blaginji, gospici Marici Mahničevi, katere je pomagala pri dvozglasnem petju in vsem drugim, ki so na kakerkoli način pomagali pri veselici.

Društvene vesti

Z. D. U. Ker se niso dostavili se vsi seznanjeni odposlani otroci, prosijo zensko dobrodelno združenje, ponovno voditelje in voditeljice počitniških ekspedicij, da bi ista nemudoma prinesli, ker jih nujno potrebujemo. Drugeče se utegne pripetiti, da nakažemo gostiteljem naše dece še kakšnega gosta in tokrat nepovabiljenega. — Družine otrok, ki odidejo kot zadnji na počitnice tekom teh dni, prosimo, da se javijo v ponedeljek popoldne v društvenem uradu, da jim naznanimo čas odhoda in kraj. — Zensko dobrodelno združenje.

Družba Marije Milostive pojde dne 1. avgusta na bojo pot v Barbanu. Pridružijo se ji lahko tudi drugi naši ljudje. Odhod iz Trsta s parnikom »Lido« od pomola Audace (Molo S. Carlo) ob 6. uri zjutraj. Prihod v Trst ob 20. uri. Vozna cena 10 lir (tja in nazaj — brez družih prevoznin). Kdor se namerava udeležiti romanja, naj se pravočasno oglasi, ker parnik sprejme le 250 ljudi. Listki se dobe v Marijinem domu in po mestnih zakristijah pri slovenskih duhovnikih. — Predstojništvo.

S. D. A. priredi dne 5. avgusta ob priliki veselice »Gasilskega društva« v Razdrtem kolesarsko dirko na progi 50 km. Razpisana so krasna darila (tj. pri 5 km). Obenem se bodo razdeljevala darila s prve (1. d. bujevalne) dirke, darila zadnje lahkaletnične prireditve in pa darila 50-km dirke.

Vpisovanja k dirki sprejema »Gasilsko društvo« v Razdrtem in SDA (na naslov tajnika: Zerial Drago, Guardella 801).

Toliko v naznanilo dirkačev vseh slov. društev, da se pravočasno trenirajo in javijo k dirki. — Odbor.

M. D. P. - Sv. Jakob. Jutri ob 20.30 setanek s predavanjem. — Predsednik.

Iz tržaškega življenja

Avtomobil potrdi dečka. Solar Ersilij Sferza, star 10 let, stanujoč na Greti št. 461, se je večeraj predpolodne igral na cesti pred hišo, kjer stanuje. V hipu, ko je šel preko ceste, je pridrvel avtomobil, kateremu se deček ni ugetil pravočasno ogniti. Avtomobil je s silo podrl na tla dečka, ki je obležal vseh oprasken. Z istim avtomobilom so malega ponersrečca prepeljali v mestno bolnišnico. Tam je zdravnik obvezal Mevilne praske in poskodbe po rokah, nogah in hrbtu, ki jih je Sferza zadobil pri padcu. Ostal je v bolnišnici. Okreval bo v 10. dneh.

Roko si je pobahil pri delu. V tovarni testenin v ul. Milano št. 22, kjer je bil zaposlen, je delavec Josip Abbateangelo, star 61 let, stanujoč v ulici Maiolica št. 11, večeraj opoldne prišel po nesreči z desno roko med zobčasto koleso nekega stroja, ki mu je ud strahno razmesarilo. Abbateangelu so tovariši za silo obvezali roko ter ga spremenili v mestno bolnišnico, kjer je zdravnik uvidel, da bo roka ostala trajno pobahljena. Prstanec je bil popolnoma odtrgan, tretji člen sredinca in prvi člen mezinca pa zlomljena; vrhu tega je bila dian na več mestih globoko porezana. Abbateangelu so sprejeli v kirurški oddelek. Okreval bo v približno 3 tednih.

PODLISTEK

WILKIE COLLINS:

Gospa v belem

Še ena beseda in ne bom več nadležoval brava. Moja duševna vlognost mi pravi, da bi mi ljudje znatljivega uma vsekakor postavili pri tem dvoje vprašanj. Prvo vprašanje. Kaj bi bil naredil, če ne bi Ana Catherine v tistem času umrla? V tem slučaju bi bil utrjeni naravi pripomoček k večjemu počitku. Odprl bi bil vrata življenjske ječe ter bi podelil ujetnici (ki je bila neozdravljivo bolna na duhu in telesu) srečno prostost.

Drugo vprašanje. Ali zasluži moje delo resno grajo? Ne. Ali se nisem skrbno izognil, da bi se obtežil po nepotrebnem z zločinom? S svojim temeljitim poznavanjem po nepotrebnem kemije bi bil lahko vzel življenje gospe Glyde. Z neznanimi osebnimi žrtvami sem sledil klicu svoje bistrovostnosti človečnosti in previdnosti — in vzel sem si samo istovetnost. Naj me sodijo po tem, kar bi bil mogel napraviti.

V tej deželi pač ne morem računati, da bom

Roko si je porezal. Kočijaž Julij Garbais, stanujoč v ul. E. Torricelli je pred sinočnjim po nesreči medel z desno roko ob šipo lastne kočije. Šipa se je razbila in črepinje so ga močno porezale. Dobil je prvo pomoč v bolnišnici, kamor se je zatekel.

Mali oglasi

Se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L. 2.—. Debele črke 40 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L. 4.—. Kdor išče službo, plača polovično ceno.

HISA s štirimi sobami in dvema kuhinjama ter bujnini in prostornim vrtom in vodnjakom, se prodaja v Opatiji. Pojasnila: Buffet Hartmann. 1015

RADI DRUŽINSKIH razmer se da v lepem prometnem trgu dobrodohoda gostilna v našem, ali od litra. Eventuelno tudi nekaj zemljišča. Naslov pove upravnistvo. 1016

BABICA autorizirana, sprejema noseče. Govori slovensko, italijansko, nemško in češko. Nina Slavec Sandri, Via Giulia 29. 1017

BABICA, diplomirana, sprejema noseče, govori slovensko, ljubezniva oskrba, tajnost zadržana. Corso Garibaldi 23, I. 1018

TRGOVSKI POMOČNIK išče mesta v trgovini z mešanim blagom. Naslov pri upravnistvu. 1013

SESTNAJSTLETNA deklica želi vstopiti kot prodajalka v kakršnokoli trgovino. Via Torre bianca 14, III., dvorišče. 1009

MLEKARNA LEDINE, pošta Idrija, ima na razpolago 30—40 kg. čajnega masla na teden. Cena v Idriji L. 15. Na željo pripelje naš voznik vsako soboto v Trst. 1010

MLADENČI z gimnazijo in učiteljske maturo išče službo med počitnicami. Obvladuje v govoru in pisavi slovenski, hrvaški, italijanski in nemški jezik. Ponudbe na upravnistvo »pod »Mladenci«. 1012

HISICA na obrežju, s kuhinjo, 4 sobami, teraso, hlevom in malim vrtom in vodo se prodaja. Pojasnila daje Zivec, brivec, Barokovje 122. 1014

PRODAJALSKO, starejšo, dobro izvežbano manufakturnino, katere je že več let v večjih trgovinah serviral, zmorna slovenskega in italijanskega jezika, z dobrimi referencami, sprejme takoj ali za mesec avgust V. Sket, manufakturna trgovina, Ilir. Bistrica. 1008

G. DOLLAR Trst — Via Ugo Polonio 5 (prej Via Bacchi) Telefon 27-81, uvoz — izvoz. Velika zaloga papirja za zavijanje pisalnega i. t. d. papirnatih vrečic ter valčkov raznih velikosti lastnega izdelka. 30

PIANINO ali glasovir v vsakem stanju, kupi uglaševalec Andrej Petar, Trst, via Molino a vento 5, III. (6)

SREBRNO, zlato in briljante plača več kot drugi Periot, via S. Francesco 15, II. 45

DVE STISKALNICI za seno, gik in kočijo prodaja tovarna testenin v Ilirski Bistrici. 915

BABICA, diplomirana, sprejema noseče. Ljubezniva oskrba. Govori slovenski. Zadržana tajnost. Corso Garibaldi 23, I. 995

MLIN, oddaljen od drugih, najnovejša konstrukcija, s strojem na nafto in pogonom 15. konjskih sil, na ugodnem središču Rupe, v bližini postaje Šapjane, na cesti Reka—Trst, se ugodno prodaja. Pojasnila daje občinski načelnik v Jelšanah. 999

TRGOVSKI pomočnik, dobro izvežban, z dobrimi spricvalji, išče mesta v trgovini z mešanim blagom. Naslov pri upravnistvu. 1000

ZABNICE, angleške ključavnice, ključji, mizarke klopi, obličji, pile, vijaki, železna volna, žebli itd. Skladnice železnine, Via Filzi 17. 1001

TRIKOTNE PILE za žage. Ugodna prilika. Zaloga železnine, Via Filzi 17. 1002

KUPUJEM cunje in stare vrvi. Molino Grande 20, Babil. 1006 418

V MARIBORU

419

v bližini postaje je na prodaj VILA z 1

oralom cvetličnega in sadnega vrta. — Cena

ugodna. Naslov: Klemenčič, Rakek, kolodvor.

419

delžen pravilne sodbe. V nekaj urah zapustim angleška tla za vselej.

Izjava Walterja Hartrigha. Fosco.

Zaključna beseda.

Cefrt ure potem, ko sem zapustil Forest Road, sem prispel domov.

V kratkih besedah sem povedal Lavri in Marijani, kako se je končal moj nevarni doživljaj in kakšne bodo brzokone posledice za življenje nadaljnje življenje. Podrobnosti sem prihranil za poznejši čas in hitel sem v St. John Wood, da bi poiskal moža, od katerega je grof Fosco najel voz, ki je šel po Lavro na postajo.

Naslov me je pripeljal k nekemu »kočijažu«, ki je stanoval kake četrtilje od Forest Road. Mož je bil vljuden in uslužen. Ko sem mu razložil, da sem prišel k njemu v važni družinski zadevi s prošnjo, da pogleda v svoje knjige in poišče datum, ki me zanima, je bil takoj pripravljen ugoditi moji želji. Prinesel so knjigo in pod datumom »26. julija 1850.« je stalo naročilo v besedah: »Brougham za grofa Fosca, 5, Forest Road. Ob dveh. (John Owen)».

John Owen je bil kočijaž. On se je tudi spominjal obilne postave grofa in celo imena dame, ki jo je peljal, ker slučajno je bilo to ime dekliralo ime njegove žene.

Sedaj sem se odpeljal s svojimi papirji na-

Da bomo rejeni in zdravi, sezimo po hrani pravi! Kupujmo zato „PEKATETE“. So najcenejše ker se zelo nakuhajo. 4/19

ŽIVNOSTENSKA BANKA

PODRUŽNICA v TRSTU
Ulica Roma vogal ul. Mazzini. — Lastna palača.
Dejanska glavica in rezervni zalogi K. C. St. 225.000.000
Izvršuje kulturno vse bančne in menjalnične transakcije.
Uradne ure od 9-13

SOBA, hiralizirana, bela, čista, centrifugirana, za perilo. LUG z milom, rumeno, najboljša vrsta, v vseh in vseh. OCTOVA KISLINA, raz. tista, za jedilno svrsto 80% in 99% ULTRAMARIN, moder, za perilo, slikanje itd. SODA

MAZILA imo, za vozove, stoji obliži za stekla. BARVE, vseh barv, na voljo. ESMALI bel in črn, razredjen cement.

LOKICE na ogle I. vrsta Vindobuna. Tehoči SUSILEZ, LANEHO konopeljno in proseno seme, gorčica, lanena moka. TRIPLE, bel, naraven, naftalen, mrtveni prah, kafr, muhovi, parkalni vosek, čistilo za kovine. POVLANE, lahki i. d.

ERGA KEMIČNO-TEHNIČNI ZAVOD
Trst, Via Pier Luigi da Palestrina šte. 2

Dr. Cicero Michelangelo

Postojna (vila Jurca)

Zdravljenje potom elektrike

Vsak dan od 9-12 in 16-19. 52

Trgovsko-obrtna-zadruga v Trstu

registrovana zadruga z neomejenim jamstvom

vabi gg. zadržnike na

XVII redni občni zbor

ki se bo vrši

v sredo, dne 1. avgusta 1923 ob 18. uri

v zadržniških prostorih ul. Pierluigi da

Palestrina št. 4, I. nadst.

s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelnistva.
2. Poročilo nadzornistva.
3. Potrditev bilance.
4. Razdelitev čistega dobička.
5. Privoljenje nagrad načelnistvu in nadzornistvu.
6. Dopolnilna volitev odbora.
7. Sprememba §§ 1 in 5 zadržniških pravil.
8. Spremembe in spopolnitve poslovnika.
9. Slučajnosti.

(420) NAČELNIŠTVO.

NB V slučaju nezadostne udeležbe se vrši za

14 dni drugi občni zbor z istim dnevnim redom,

kateri sme sklepati brezpogojno (§ 35 zadr. pravil).

TISKARNO

prodam zelo ugodno, eventuelno

sprejemem družabnika.

HINKO SAX, Idrija.

419

419

419

Iglo je požrla. Včeraj popoldne se je v maternem spremstvu zatekla v mestno bolnišnico 18-letna Stefanija Seron, doma iz Kopr. Mati je povedala, da je Stefanija doma pri šivanju požrla iglo, ki jo je držala z ustni. Iglu ji je obšla počez v grlu in ji je ovrnila dihanje. Primarij dr. Danelon je po Roentgenovih žarkovih ugotovil lego šivanke ter jo po 10-minutnem sitnem opravlju izvlekel deklici iz grla.

Poskušeni samomor 16-letne deklice. Komaj 16 let stara, je bila zasednica Pija Tamaro, stanujoča v ulici del Lloyd št. 2, že sita življenja. Včeraj popoldne je v svojem stanovanju izpila precejšnjo količino jodove tinkture. Ko so njeni domači zapazili, kaj se je zgodilo, so poklicali na lice mesta zdravnika rešilne postaje. Ta je mladenki izpral želodec ter jo dal nato prepeljati v mestno bolnišnico, kjer so jo sprejeli v nevarnem stanju.

Domneva se, da si je hotela Tamarova vzeti življenje radi nesrečne ljubezni.

Prevljena železna blagajna. - Borec plen. V noči od 20. na 21. t. m. so svedrovci obiskali skladišče praznih vreč na tekališču Cavour, katerega je lastnik trgovec Julij Levi. Vlomili so pršli v skladišče skozi stranska vrata, ki so jih vlomili. Njihov obisk seveda ni veljal praznim vrečam, ampak blagajni, ki se je nahajala v pisarni. Blagajno so "operirali" na običajen način: napravili so na stranski jekleni plošči trioglasto luknjo, skozi katero so pršli z rokami do zaklada, ki pa je svedrovce bržkone razočaral, kajti v blagajni je bilo spravljeno samo za 500.000 kron avstrijskih bankovcev in znesek 1300 L. Predno so se vlomilci odstranili, so pobrali še eno obleko, ki je bila last nekega uradnika tvrdke Levi. Tatvina je bila naznanjena na kvesturi.

Iz tržaške pokrajine

Matenja vas. (Strahovit požar v Matenji vasi). - V noči med 18. in 19. ob eni popoldni je izbruhnil požar sredi vasi na še nepojasnjen način in se z neverjetno naglico tako raznesel po slavnatih starih, da je bilo v teku pol ure upepeljenih sedemnajst gospodinjstev do mala vse. Bile so strehe že vse v plamenu, ko je ljudstvo v njih še brezskrbno spalo. Metalo se jim je iz ene strani hiše kamenje skozi okna, da so se zbudili in se tako na drugi strani hiše rešili. Zgorlela je ena krava in štirinajst prešev, šestim posestnikom pa še zraven tega vse pohištvo in obleka. Gospodarsko orodje je večinoma vsem pogorelo. Skupna škoda znaša malo cenjeno nad sedemsto tisoč lir, zavarovanega pa je za stovardset tisoč.

Četrt ure po izbruhu požara je bilo že "Gasilno društvo" iz Slavine na mestu s svojim več kot požrtvovalnim moštvom. Njim gre prva zahvala, da ni bila popolnoma cela vas upepeljena. Nato so sledila še gasilna društva iz Postojne, Velikega Otoka in Landola, katerim gre tudi velika zahvala na njihovi požrtvovalnosti.

Ker je hitra pomoč tem ubogim ljudem silno potrebna, trkamo na usmiljena srca, da prispejijo na pomoč s kakršnimkoli darom. Vse prispevke sprejema županstvo "Slavina na Pivki". "Kdor takoj da, dvakrat da".

Vesti z Goriškega

Zbor srednješolcev, ki bi se imel vršiti letos v Vipavi, se bo vršil v Gorici dne 27. in 28. t. m. in na katerega se vabi vse srednješolsko dijaštvo. Zbor bo razpravljal o vseh aktualnih dijaških zadevah in potrebah. - Dne 29. t. m. zvečer se bo vršila v Trg. domu prireditelj iz upraviteljstva Schöenherr-jeve drame "Otroška tragedija". Natančen spored se objavi pravčasno. Tovariši in tudi tovarišice, ki se mislijo zboru, oziroma nedeljske prireditelje udeležiti, naj se javijo pisemno potom Sred. dr. "Vesna" v Gorici, via S. Giovanni 6, I., da se jim pravčasno preskrbi stanovanje in hrana. - Priprav. odbor.

Videmski prefekt v Vipavski dolini. V torek popoldne je prišel videmski prefekt odv. Pisenti v Gorico in je prenočil v hotelu "Quarnero". Naslednjega jutra se je napotil s številnim spremstvom na poset v največjih občin Vipavske doline. Kakor na nedavnem obisku v soški dolini, ga je čakal tudi v vipavski dolini povsod lep sprejem in "dobrodošel" našega ljudstva. Tudi to pot se je mogel gosp. prefekt prečipati, da naše ljudstvo ne pozna mrznje, čeprav bi bila dolina opravičena, ker še vedno upa, da voditelj države uvidi dosežane zmote in popravi krivice, ki so se mu dosedaj dogajale ter mu ustvarijo v tej državi uspešen delovni razvoj in gospodarski procvit, kar bi bila po našem mnenju najboljša obmejna politika.

Na svojem potovanju se je videmski prefekt ustavil v občinah Renče, Gradišče, Dornberg, Rihemberg, Stanjel, Sentvid pri Vipavi, Razdrto, Vipava, Ajdovščina, Sv. Križ, Černice, Šempas, Ozeljan. V vseh teh občinah so pričakovali prefekta občinski zastopi, duhovščina, učiteljsko in šolsko mladino iz dotičnih in sosednjih občin. V odgovor na pozdrave je držal prefekt po večjih krajih krajše govore, v katerih pa se je, žal, zaleval ob zastopnike slovenskega ljudstva z očitnim namenom izpodbijati pri našem ljudstvu zaupanje do zastopnikov. G. prefektu je pač dobro znan rek "Udari po pastirju in razpršila se bo čreda", toda gosp. prefektu bodi povedano, da naše ljudstvo ni čreda ovac, temveč je čreda politično zrelih ljudi. Ob slovesu je g. prefekt obljubil, da se v kratkem zopet povrne med naše ljudstvo, česar si tudi iz srca želimo, toda dostavljamo še željo, da naj prinese s seboj to, na kar je vajeno naše ljudstvo: odkrito dušo in pošteno srce.

Seja kraljeve komisije. Kraljeva komisija za izredno upravo dežele je sprejela na tokovi seji sledeče sklepe:

Potrdila je imenovanje inženirja de Toni-ja člana deželne komisije za primenjava direktivnih davkov in imenovanje inž. Karla Bressan namestnikom v isti komisiji.

Odobrila je bilanco deželne hipotečnega zavoda, mestnega kreditnega zavoda in deželne hranilnice v Gorici za l. 1922.

Sklénila je udeležiti se antialkoholnega kongresa, ki se bo vršil meseca avgusta v Kopengahenu.

Odobrila je objavo gleda izvajanja lova na ozemlju prejšnje goriske dežele.

Odobrila je načrt in stroške za postavitev spominske plošče o priliki umikanja v oktobru l. 1917. padlim vojakom.

Določila je smeri postopanja pri spojitvi videmske hranilnice z goriško hranilnico ter na to sledi spremembi v pokrajinsko furlansko hranilnico.

Komisija je razpravljala še o raznih drugih vprašanih redne uprave.

Šoferski tečaj. Zavod za pospeševanje male obrti namerava otvoriti teoretičen in praktičen tečaj za šoferje. Priglasil se sprejemajo v uradu zavoda, kjer se tudi dobijo potrebna pojasnila.

Pogreb inž. Marcuzzi-ja. V četrtek se je vršil ob veliki udeležbi občinstva pogreb inž. Marcuzzi-ja, čigar tragična smrt je izzvala po mestu splošno sočutje. Truplo ponesrečenega inženirja so peljali v kamjono iz Tolmina do Catterinijevga trga, tam pa so ga peljali, posutega z vencem, na goriško pokopališče.

Požar v Pevni. V četrtek je zgorela v Pevni Sandrinova gostilna. Vzrok požara je neznan.

Goriška porota. V sredo se je moral zagovarjati pred goriško poroto Anton Cocion iz Gradišče, ker je raztrgal in opljuval italijansko zastavo in kričal "dol z Italijo in vladjo", "živela anarhija, živela Avstrija" ter se zraven tega s silo upiral karabinirjem, ko so ga hoteli zapreti. Concion je bil oproščen.

V četrtek se je začela pri zaprtih vratih razprava radi onega že tako razkritanega škandala iz Via Codelli. Pred poroto stoji 44-letni Anton Lutmann, 35-letni Fran Pelizon in 21-letna Marija Bosig, medtem ko je četrti dolženec 64-letni Anton Struchel še tekom preiskave umrl v goriški bolnišnici. Prva dva sta obtožena, da sta zagrešila z nasiljem in zvišajo neravnostne čine na 8. do 10-letnih deklicah, Bosig Marija je pa obdolžena skrivide, ker ji je pri tem pomagala s tem, da je dajala sobo na razpolago, zapečevala otroke s sladsticami ter dejansko pomagala pri prestopnih činih. Obdolžence zagovarjajo odv. Zennaro, odv. Stechina in odv. Bassi.

Razprava, za katero vlada v Gorici veliko zanimanje, bo končala po vsej verjetnosti še-le v ponedeljek. Pri govoru državnega pravdnika in govornih braniteljev bo razprava javna.

Prijazen svak. 37-letna Marija Lombardi se je skregala s svojim svakom. Med prepričkom jo je prijazen svak pogledil z nožem po prsih, da je morala iti iskati pomoči v bolnišnico usmiljenih bratov.

Izšla je juljska številka "Slovenke" s sledečo vsebino: Deklica in cvetica. - Dom gospe matere Serafine. - Deklica na cesti. - Deklica davnine. - Prižgal si. - Sreč. Sodnik. - Turkinja naših dni. - Čista roka. - Naša brana. - Nepazljivci otroci. - O hoji ženske. - Razgledi: Solčna in zračna kopolj, Moda. - Razni nasveti: Gospodinjstvo, Za naše kuharice, Zapiski.

Gospodarstvo

Gibanje tečajev na italijanskih borzah.

Veliki uspeh, ki ga je Mussolini dosegel v zbornici z načrtom volilnega reda, bo olajšal izvršitev dalekosežnega programa fašistovske finančne in gospodarske preobnove. Najmočnejše so sedaj trčila druga ob drugo naziranja v vprašanju odprave zapušinskih davkov, katero namerava izvesti finančni minister De Stefani in katera bo najbrže v kratkem stopila v krepst. Odprava zapušinskih davkov tvori važno stopnjo v finančni politiki fašistovskega državnika. Ugovori proti tej nameravi odpravi so večinoma fiskalne narave. Nasprotniki vprašujejo, če se država blagajna lahko kar meni nič tebi nič odpove letnemu dohodku 200 do 300 milijonov v času, ko ravnotežje v državnem gospodarstvu se ni vzpostavljeno in ko se na drugih poljih davki krepko višajo. Oprostitev od davka se bo raztegnila samo na bližnje sorodnike močnejše samo na bližnje sorodnike močnejše samo na navzdolno vrsto; oddaljeni sorodniki na vsak način ne bodo deležni oprostite. Sedanja vlada se je s to reformo vedoma postavila v ostro nasprotje s prejšnjimi vladam, ki so bile močno pod vplivom socialistov. Ne da se zanikati, da so zapušinski davki sedaj v mnogih primerih zelo visoki in da se bližajo oddaji premoženja, tako da niso slučajni redki, kjer se radi visokega davka dediči odpovejo dedščini. Vlada upa, da bo z odpravo zapušinskih davkov opogumila gospodarsko energijo in pospešila proizvajanje. V zadnjih dnevih so se širile vesti o odstopu finančnega ministra, toda napoved te reforme je omenjenim vestem vzela podlago in borze so to z zadovoljstvom sprejele na znanje, ker polagajo važnost na to, da je finančna politika stabilna.

Dobro so vplivale na položaj tržišča tudi vesti o ugodnih izgledih žetve ter o povečanem prometu v italijanskih lukah. Tako se poroča, da je promet v genovski luki narasel v juniju za 233.527 ton. Jasen znak, da se je gospodarsko življenje v Italiji ozivilo, je tudi dejstvo, da je bilo tekom meseca junija investiranih v delniške družbe skoraj pol milijarde lir; od leta 1920 se še ni doseglo tako število. Tudi o povišanju glavnice se dnevno čita. Družba "Bubattino" je izdala 300.000 novih akcij, ki so bile takoj skoraj v celoti podpisane Tržaška Navigazione Libera je sklenila zvišati delniško glavnico za 10 milijonov, da poplača svoj bančni dolg in razširi svoj delokrog. Tudi nekatere električne družbe naznajo povišek svoje glavnice.

Tečaji so bili v zadnjem tednu nesfalni, kar je posledica nejasnega svetovnopoličnega položaja. Sedaj je funtsterling približno na isti višini kakor pred enim tednom. Tečaji papirjev so bili na splošno stalni, toda poslovanje je bilo pičlo kakor vedno v tem letnem času. Državne vrednostnice imajo trdno tendenco, bančni papirji se niso mogli vzdržati na višini, katero so dosegli pred tednom. Delnice Banke d'Italia so notirale 1574 lir, banke Commerciale Italiana 953 lir. Paroplovni papirji niso doživeli sprememb.

Na tržaškem trgu se je pokazalo največje zanimanje za zavarovalne papirje. Delnice Assicurazioni generali so šle zopet navzgor ter dosegle višino 37500 lir. Tudi delnice Riunione Adriatica so šle navzgor ter dosegle 1695 lir.

To in ono

Kopališče Reichenhall, v juliju 1923. leta. V današnjih časih, ko ima marka tako majhno vrednost, si je marsikdo izbral letovišče v Nemčiji. Reichenhall, ki leži med Solnogradom in Monakovem je zbirališče različnih narodov. Vsi hoteli, penzionji, sanatoriji in druga stanovanja so zasedena. Gosti se zadovoljujejo celo s kopalnimi sobami. V prvovrstnih hotelih stanujejo Amerikanci, Angleži, Danci, Švircarji in Holanci. Srednji sloj po valuti zastopa lara, češka krona in dinar. Vsi podaniki drugih držav, kakor Poljske, Madžarske, Avstrije in Nemčije so proletarijat, ker imajo slabo valuto. Oni imajo povsod pravico do znižanih cen. Pridi k blagajni kopališča in zahtevaš vstopnico za inhalacijo, oziroma za kopanje. Najprej moraš predložiti polni list. Ker si tuje moraš plačati dvakratno ceno. Kdor živi le malo razkošno radi za zdraviljenje in vso oskrbo dnevno pol milijona mark.

Tujska povsod zapostavljajo. Celo v gostilni si zadnji postrežen. - Greš po ulici. Razgovarjaš se z rojakom v svojem jeziku. Marsikdo te sovražno premeri od nog do glave. To sovražstvo je posledica okupacije Rura. Po vseh uradih in javnih lokalih, ter zidovih vidih listke z napisom: "«Danket an Schlageter», «Denket an die sieben Toten von Dortmund» itd. Se danes ne morejo pozabiti Nemci svojega poraza. Objubujejo strašno maščevanje njim, ki so jih tako globoko užalili in ponižali.

Reichenhall odzivi ob štirih popoldne. V kopališčnem parku in po vseh kavarnah zaigra godba. Ob zvokih lahkomisljenih melodij promenira tisočglava množica. Barve pestrih toalet se izlivajo v čudovito harmonijo s solničnimi žarki in bujnimi zelenjem dreves v aleji. Moda, valuta in zabava je največja skrb teh ljudi dasiravno jim večinoma gleda smrt že iz obraza. Reichenhall je namreč zdravilišče za tuberkulozne.

Zvečer se prične pravo življenje svetovnega kopališča. Prenapojeno je gledališče, koncertna dvorana, bari in kavarne. Vse mesto se kopa v razkošju, v morju svetlobe. Kljub resnemu političnemu položaju Nemčije, Nemci ni izgubili svojega humorja. Najbolje se zabavajo na račun Francozov. Smešijo jih ob raznih prilikah. Svojo literaturo so obogatili z različnimi popevki, ki jih kar sprosti kompozitro po barih kupletne pevke. Nemci jih poslušajo s takim zanimanjem kot svoječasto cesarja Viljema. Sedaj pač nimajo drugega orožja, da ublažijo svoj globoko užaljen ponos.

Na draginjo in politiko pa pozabiš, če zapustiš mesto. Četrt ure hoda in med gorami si, sredi božjega mira. Duša se prikloni veličastu nebotični gora. Gorska jezera in potoki nadomeščajo razkošje draguljev. Podloga zahaja sonce in gore zažarijo kot velikanski baklje. Na nebu se prižigajo zvezdice. Narava se pripravlja k molitvi. Že zavonjajo po gorskih cerkvah in kapelkah zvonovi. Tedaj pa te iz daljave pozdravi domovina in bojuje v pretrganih glasovih ti nekdo zapoje: «Po jezuru, bliz Triglava». Kako te obuzumejo rodna zemlja, kako te ljubimo domovina! Ushiši nas!

Omenil sem že, da se nahaja Reichenhall v bližini Monakovega. Monakovo Koliko Slovencev vidi v mislih na to mesto sočinke in vrčke v različnih oblikah in velikostih. Tu je piva v potokih. Pomislite samo 5.200 Mk. okrog 70 st. Monakovske pivovarne delujejo z vsa paro. V Reichenhallu je namreč veliko Jugoslovancev in Cehov. Z. - J.

Borzna poročila.

Valuta na tržaškem trgu.

Trst, dne 21. julija 1923.

avstrijske krome	0.2250	0.2750
avstrijske krome	0.0320	0.0330
čehoslovaška krona	69. —	69.50
dinarji	24.50	24.50
lejl	11.80	12.30
marke	0.0065	0.0080
dolarji	22. —	23.10
francoski franki	136.25	136.75
švicarski franki	409. —	412. —
angleški funti papirnati	106.15	106.40

Naročalte in širite „EDINOST“

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom
Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

Obrestuje navadne hranilne vloge po

5%

vloge, vezane na trimesečno odpoved po 5 1/2%, ako znašajo 20-30.000 Lit. po 6%, ako znašajo 30-40.000 „ po 6 1/2%, ako presegajo 40.000 „

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune Posoja hranilne pušice na dom.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženja nad 2300 zadržnikov, vredno nad 50 milijonov lir. Daje posojila na poroštvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 8-13.

Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebianca št. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na knjižice, menjice, zastave in osebne kredite. - Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt

Št. telef. 25-67.

JUSTA SUBAN

Vrdela, Timignano št. 1407

prilporeča slavnemu občinstvu v mestu in okolici svojo dobro založeno trgovino jestvin in kolonijalnega blaga po konkurenčnih cenah. - Ima tudi veliko zalogo apna, cementa, peska, drv, oglja in petroleja. Postrežba točna. Pošilja se tudi na dom. Telefon 31-10. (281)

Izredna prilika!

Sivalni stroji, Singer s petletnim jamstvom po L 350. —, s centralno ladljo 500. —, zaklopni stroji, najtnejše vrste L 700. —.

Pošiljate na deželo. (57)
Delavnica Cervellini, Trst, Via Vasari 17.

KDOR HOČE KAJ KUPITI
KDOR HOČE KAJ PRODATI
KDOR IŠČE SLUŽBE, ITD.
INSERIRAJ V „EDINOSTI“

Octova kislina	Zveplo
Leneno olje	Modra galica
Jedka voda	Železna galica
Sušilec	Smirek
Povlaka in email	Steklitli papir
Ojinate barve	Spaga
Barve v prahu	Ovojni papir
Štuk	Papirnat vrecice
Copici	Proso
Mazilo za vozove	Konoplje
Kristalizirana soda	Pves
Lug	Kava
Navadna milnica	Poper
Sveče	Cimet
Petrolej	Piment
Nočne lučice	Paradižnikova kons.
Skrob	Neapeljske testenine
Mizarski lim	Mineralna voda
Ultramarin	„Corticella“
Naftalina	itd. itd.

ANTON GAMBEL — Trst

Via Coroneo 1 a 312

Stara znana zlatarna

MIH. ZITRIN

Corso Vitt. Em. III. 47

kupuje in zamenjuje zlato, srebro in drage kamne po najugodnejših cenah. - Lastna delavnica za izdelovanje in popravila vseh v to stroko spadajočih del. (53)

Ljubljanska kreditna banka

Podružnica v Trstu.

Vogal via Valdirivo 27 — Via 30 ottobre 11

Izvršuje vse bančne posle.

Kupuje in prodaja raznovrstne tuje valute. — Prodaja in kupuje Dinarje. — Izvršuje nakazila Dinarjev v Jugoslavijo.

Sprejema Dinarje na obrestovanje po dogovoru.

Vloge na knjižice v Lirah obrestuje

po 3 3/4 % netto

Vloge na tekoče račune po 4 1/2 %

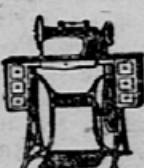
Vezane vloge obrestuje najugodnejše po dogovoru.

Glavni sedež banke: LJUBLJANA.

Podružnice: Brežice, Celje, Gorica, Kranj, Maribor, Metković, Novisad, Ptuj, Sarajevo, Split.

Delniška glavnica in rezerva: Dinarjev 38.000.000.—

Tel. št. 5-18. Uraduje od 9 do 12 1/2 in od 14 1/2 do 16.

Josip Kerševani

Znana slovenska

trdnika

GORICA - Stolni trg št. 9 (desno) - GORICA

se priporoča slavnemu občinstvu za nakup najboljših sivalnih strojev Original Mundlos nem. ških tovarov, katere jamčim za dobo 25 let. — Brezplačen pouk v umetnem vezanju, krpanju in šivanju — Imam v zalogi tudi najboljša dvokolesa znamke Columbia ameriških tovarov za katere jamčim 2 leti, ter vse dele spadajoče v mehanično in puškarsko stroko. (56)

Delavnica in popravilnica, Gorica, Stolni trg št. 5

Znana goriška trdnika Elija Čuk v Gorici

Piazza Cavour št. 9 naznanja tem potom slav. občinstvu, da je prejel zastopstvo najboljših in svetov. sivalnih strojev „PFAFF“. „PFAFF“ stroj je najboljši stroj za šivanje „PFAFF“ stroj je najboljši stroj za krojače „PFAFF“ stroj je najboljši stroj za umetno vezanje „PFAFF“ stroj je najboljši stroj za čevljarje „PFAFF“ stroj je najboljši stroj za domačo rabo v obse, za jamči „PFAFF“ stroj je najboljši stroj za katerega se jamči 20 let. — V zalogi so razne druge znamke sivalnih strojev, dvokolesa, samostrel Brezplačen pouk v umet. vezanju.

Se toplo priporoča Elija Čuk, sodni izvedenec: Piazza Cavour št. 9.

JADRANSKA BANKA

CENTRALA TRST

Delniška glavnica L 15.000.000 Rezerve L 5.100.000

Podružnice: Opatija, Zadar, Dunaj.

Afilirani zavodi: Jadranska Banka Beograd in njene podružnice: Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Novisad, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Tržič, Zagreb.

NEW-YORK: Frank Sakser State Bank

VALPARAISO: Banco Yugoslavo de Chile

Izvršuje vse bančne posle.

PREJEMA VLOGE

na hranilne knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje po 3 3/4 %.

Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih sporazumno s stranko določa od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes)

Zavodovi uradi v Trstu:

Via Cassa di Risparmio št. 5 — Via S. Nicolò št. 9

Telefon št. 1463, 1793, 2676. Blagajna postaje od 9.30 do 12.30 in od 14.30 do 16